

Förändringar i Tk:s lista

Rapport 14 från Taxonomikommittén

Här presenteras några av de senaste besluten inom BirdLife Sveriges Taxonomikommitté. Den fullständiga rapporten, inkluderande referenser, finns på birdlife.se/tk, liksom en uppdaterad Västpalearktislista (VP9).

TEXT Erling Jirle, Gustav Asplund, Markus Lagerqvist och Martin Stervander.

Nytt svenskt namn på dvärgkanadagås
Dvärgkanadagås, där Raritetskommittén flaggat för att framtida fynd kan placeras i kategori A, får det nya namnet **polargås**. Arten är trots sin likhet med kanadagås inte närmast släkt med denna. Namnet polargås återfinns även i norskan.

Alpseglaren byter släktesnamn
Alpseglare *Apus melba* byter namn till ***Tachymarptis melba***. En aktuell studie med samtliga 17 arter i släktena *Tachymarptis* och *Apus* visar att de är två monofyletiska släkten. De två arterna i släktet, alpseglare och vattrad seglare *T. aequatorialis*, skiljer sig från seglare i *Apus* på bland annat andra fjäderlöss, fotstrukturen hos boungar, större storlek samt vitare undersida. Tk väljer därför att erkänna *Tachymarptis*, något som även världslistorna gör.

Släktesbyten bland strandpiparna
Flera studier har visat att piparna i släktet *Charadrius* inte är varandras närmaste släktingar. Merparten står i stället närmare viporna, men också flera andra udda arter, som den karismatiska snednäbben på Nya Zeeland, världens enda fågelart som har en näbb böjd åt sidan. Tk har tidigare avvaktat i väntan på hur den nya indelningen ska se ut släktemässigt, men nu har världslistorna agerat. För

vår del av världen innebär det att arterna svartbent strandpipare och herdepipare (tidigare kittlitzstrandpipare, se fullständiga rapporten om namnbyten) samt ökenpiparen med släktingar (orientpipare, kaspisk pipare, kamtjatkapipare och tibetpipare) flyttas till snednäbbens släkte ***Anarhynchus***. Fjällpiparen, som utgör en mycket gammal egen utvecklingslinje, placeras som ensam art i ***Eudromias***. Kvar i *Charadrius* blir skrikstrandpipare, flikstrandpipare, större strandpipare, trebandad strandpipare (tidigare trebandad pipare) och mindre strandpipare. Dessa skiljer sig även morfologiskt från piparna i *Anarhynchus* genom bland annat tydlig ögonring och tvåfärgade näbbar.

Underarter hos medelhavstruten
Medelhavstrutar över större delen av artens utbredningsområde förs till nominatunderarten *michahellis* och fåglar på Azorerna till underarten *atlantis*. Däremot råder oenighet kring till vilken underart de småväxta medelhavstrutar med plattare panna, slankare näbb, kortare ben och gällare spelläten som återfinns längs Iberiska halvöns Atlantkust bör föras. Genetiskt står de mellan *michahellis* och *atlantis*. IOC och eBird/Clements för idag alla medelhavstrutar, förutom de på Azorerna, till nominatunderarten. Däremot erkänner flera av de moderna måsfågel- och havs-

Orientkohäger *Ardea coromanda*.

fågelguiderna även underarten *lusitanus* för dessa fåglar. Tk väljer att följa indelningen i tre underarter och för tills vidare, förutom fåglar längs Iberiska halvöns Atlantkust, även fåglar på Madeira, Kana-rieöarna och längs Marockos Atlantkust till *lusitanus*.

Balearisk lira och medelhavslira en art
Ferrer Obiol m.fl. visar i tre nyligen publicerade artiklar övertygande att balearisk

lira *Puffinus mauretanicus* och medelhavslira *P. yelkouan* inte bör utgöra två separata arter. Studierna visar att de inte är två monofyletiska grupper som divergerat. Dessa tydliga resultat, tillsammans med att de utgör en gradient av fenotyper, med delvis överlappande utbredning utanför häckningstid, nära nog identiska läten och en brist på överensstämmelse på individnivå mellan fenotypiska karaktärer, analyser av stabila isotoper, mikrosatelliter och mitokondrie-DNA stärker sammanslagningen till ett art. Ytterligare bevis som talar emot två arter är frekvent blandhäckning och förekomsten av ett avsevärt antal blandade kolonier. Den sammanslagna arten blir **medelhavslira** *Puffinus yelkouan*.

Släktesbyte och uppdelning av kohäger
Kohäger placeras idag i det monotypiska släktet *Bubulcus*. I en ny studie av hägrarnas släktskap visar analyser av kärn-DNA, med högt stöd, att *Bubulcus* ligger inbäddat i *Ardea*. Analyser av mitokondrie-DNA visar att *Bubulcus* tillhör samma klad som *Ardea*, även om släktet där placeras sig basalt som syster till *Ardea*, dock med lågt stöd. Kohäger flyttas därför till *Ardea* och får det vetenskapliga namnet ***Ardea ibis***.

Det saknas genetiska studier där kohägers båda underarter *ibis* och *coromanda* ingår, men de skiljer sig tydligt åt i proportioner och praktdräkt, samt på läten. *Ibis* skiljer sig från *coromanda* på kortare näbb, hals och ben och i praktdräkt på längre plymer och att det orange är begränsat till hjässa, bröst och mantel, medan *coromanda* blir orange på hela huvudet och halsen. Tk väljer att följa IOC och eBird/Clements när det gäller uppdelning i två arter och urskiljer **orientkohäger** *Ardea coromanda* ur kohäger *A. ibis*. IOC och eBird/Clements har dock inte flyttat kohäger från *Bubulcus* till *Ardea* ännu. Kohäger är den art som normalt påträffas i Sverige. Orientkohäger förekommer från Pakistan österut till Australien, med några enstaka fynd i Oman och historiskt häckande i östra Iran. Det finns ett Sverigefynd av orientkohäger, men det är tills vidare placerat i kategori D, då arten är en stannfågel eller kortflyttare.

Grön dvärgbiätare blir tre arter
Den som fågelskådat i Egypten och Mellanöstern har säkert noterat hur de små

Gråkråka *Corvus cornix* och svartkråka *Corvus corone* erkänns nu som två olika arter.

och karismatiska gröna dvärgbiätarna *Merops orientalis* skiljer sig tydligt åt. Trots detta har de traditionellt behandlats som en och samma art. BirdLife International valde dock att dela upp dem i tre arter 2014, och 2023 följde både IOC och eBird/Clements efter, baserat på utseende- och lätesskillnader. Även om genetiska studier med alla tre populationerna representerade saknas väljer Tk att göra detsamma och dela den i tre arter: **sahelbiätare** *Merops viridissimus* (med underarterna *viridissimus*, *flavoviridis* och *cleopatra*), **arabisk biätare** *M. cyanophrys* (med underarterna *cyanophrys* och *muscatensis*) och **orientbiätare** *M. orientalis* (med underarterna *orientalis*, *beludschicus*, *ceylonicus* och *ferrugiceps*). Alla tre förekommer i Västpalearktis.

Kråka delas upp i två arter
Tk har länge tvekat att dela upp kråkan i två arter, beroende bland annat på att populationerna i östra Asien är dåligt utredda. De ledande världslistorna har delat upp i två arter sedan länge och även *Handbook of Western Palearctic Birds* delar upp. Orsaken till att Tk tvekat är bland annat hybridzonen mellan gråkråka och

svartkråka, som löper från Skottland ner genom Danmark, Tyskland, Tjeckien, Österrike och norra Italien. Denna är dock både smal och plastisk, det vill säga förflyttas över tid. Hybriderna har reducerad ”fitness”, vilket tyder på artbildning, ungefär som hos vissa trutar. I Skottland rör sig zonen norrut, med ”svarta gener” som driver bort ”grå gener”, och samma sak sker i södra Danmark. Det finns också smärre ekologiska skillnader och läteskillnader.
Tk har därför beslutat att för att nå konsensus med världslistor, andra länders hållning och aktuella fågelböcker, dela upp kråka i de två arterna **gråkråka** *Corvus cornix* (med underarterna *cornix*, *sharpii*, *pallascens* och *capellanus*) och **svartkråka** *C. corone* (med underarterna *corone* och *orientalis*). Gråkråka hamnar därmed som en art inkilad mellan två populationer av arten svartkråka, vilket är lite udda. Genetiska studier på *orientalis* tyder dock på att den östliga populationen kan utgöra ytterligare en egen art.
Afrikansk rörsångare försvinner som art
Afrikansk rörsångare *Acrocephalus baeticatus* är närstående till rörsångare, *A. scir-*

Orientbiätare *Merops orientalis*.

Arabisk biätare *Merops cyanophrys*.

Sahelbiätare *Merops viridissimus*.

paceus, och har omväxlande behandlats som del av denna eller som en egen art. Studier av rörsångare på Iberiska halvön visade att de står närmare afrikansk rörsångare, varför de flyttades över till den senare. Nu väljer Tk istället att inkludera afrikansk rörsångare i rörsångare. Detta överensstämmer med samtliga världslistor och *Handbook of Western Palearctic Birds*. Gruppen *baeticatus* skiljer sig mycket lite i morfologi, läte och habitatval gentemot *scirpaceus*-gruppen. De genetiska skillnaderna är också relativt små. Skillnad i exempelvis rundare vinge gentemot nordliga populationer är högst sannolikt en effekt av att den inte är långflyttare.

Flera nya arter bland stenskvättorna
Stenskvättornas taxonomi är svår att nysta upp, inte minst för att komplexet består av många evolutionärt unga arter. I en ny genetisk studie med helgenomsekvensering visas att sorgstenskvättans två underarter, *lugens* och *persica*, inte är varandras närmaste släktingar. Nominatunderarten *lugens* är istället systerart till basaltstenskvättan *Oenanthe warriai*, medan *persica* från Zagrosbergen i södra Iran är systerart till den nordafrikanska arten maghrebstenskvätta *O. halophila*. Utseendemässigt är de båda snarlika, men *persica* skiljer sig från *lugens* på bredare svart ändband på stjärten, mindre vitt på vingarna och mer brunt, inte rent vitt, på hjässan. Tk väljer att urskilja **zagrosstenskvätta** *O. persica* från sorgstenskvätta.

En annan svårhanterlig grupp utgörs av svartvit stenskvätta *O. albonigra* och de tre underarterna av orientstenskvätta *O. picata*. Den nya studien visar att orientstenskvättan är parafyletisk då svartvit stenskvätta är syster till underarten *picata* av orientstenskvätta. Då det är unga taxa som står varandra nära skulle de kunna slås samman till en enda art. Situationen är dock komplex, med stora dräktskillnader och till synes reproduktiva barriärer inom komplexet. Hybridisering sker i ett förhållandevis stort område i gränstrakterna mellan Pakistan, Afghanistan, Uzbekistan och Tadzjikistan. Det saknas gedigna fältstudier från hybridzonen, men enligt studier är inte mer än 10–13 procent av individerna hybrider, vilket tyder på att det finns reproduktiva barriärer.

Afghanstenskvätta *Oenanthe picata*.

Baserat på den kunskap som finns väljer Tk att ge artstatus till de tre underarterna av orientstenkvätta; **afghanstenskvätta** *O. picata*, **karakoramstenskvätta** *O. capistrata* och **alajstenskvätta** *O. opistholeuca*. Afghanstenskvättan har den största utbredningen, från Kaspiska havet i väster till centrala Pakistan i öster, centrerat kring Afghanistan. Karakoramstenskvättan förekommer från norra Afghanistan till Kashmir, i bergskedjorna Pamir, Hindukush och Karakoram. Alajstenskvättan förekommer norr om de två och är uppkallad efter Alajbergen på gränsen mellan Tadzjikistan och Kirgizistan. Ingen av de stora världslistorna har ännu delat upp orientstenskvätta och varken IOC eller eBird/Clements erkänner ens

de tre underartena, utan betraktar dem endast som olika färgmorfer. Dock har Shirihi och Svensson gjort samma artuppdelning som Tk i *Handbook of Western Palearctic Birds* (2018). Även svartpannad stenskvätta *O. bottae* delas upp, i **jemenstenskvätta** *O. bottae* (Buff-breasted Wheatear) i Jemen och sydvästra Saudiarabien, och **höglandsstenskvätta** *O. frenata* (Rusty-breasted Wheatear) i Etiopien och Eritrea. Jemenstenskvätta skiljer sig genom färgen på bröst, buk och rygg, större men mindre väldefinierad vit strupe och mindre näbb. Dessvärre var inte *frenata* inkluderad i helgenomsstudien och en tidigare genetisk studie från 2016 har allvarliga brister, men placerade *frenata* i en klad

med isabellastenskvätta *O. isabellina* och sahelstenskvätta *O. heuglini*, medan *bottae* var systerart till svartbröstad stenskvätta *O. pileata*. Medan släktskapsförhållandena får betraktas som högst preliminära har både IOC och eBird/Clements tidigare gjort denna uppdelning på huvudsakli-

TERMER | Genetiskt språk

Det språk som används inom genetik och när det gäller artbildning innehåller många termer som kan vara svåra att förstå. För förklaring av termer som sympatrisk utbredning, allopatrisk utbredning, parafyletisk, klad, fenotyp, assortativ parning, abiotisk med flera se www.birdlife.se/tk/ordlista.

gen morfologisk grund. Tk väljer att följa denna linje i samband med att stenskvätorna nu stuvas om.

Hedpiplärka blir två arter
Hedpiplärkan består idag av tre underarter: *japonicus* i östra Sibirien samt *rubescens* och *alticola* i Nordamerika. I en ny studie från 2023 genomfördes analyser av mitokondrie-DNA och läten. Resultaten jämfördes med andra artpar inom piplärkesläktet *Anthus*. Dessa visar att både skillnader i mitokondrie-DNA och flyktläten mellan *japonicus* å ena sidan och de amerikanska underarterna *rubescens* och *alticola* å andra sidan är i paritet med skillnader mellan andra arter i släktet. De uppvisar även tydliga dräktskillnader, framför allt i vinterdräkt. Bland annat är *rubescens* beige på undersidan med smala svarta streck, medan *japonicus* har en renare vit undersida med bredare svarta streck.

Tk väljer att följa författarnas rekommendation och delar upp hedpiplärka i två arter: **stenpiplärka** *Anthus japonicus* (monotypisk) och **amerikansk piplärka** *Anthus rubescens* (med underarterna *rubescens* och *alticola*). Stenpiplärkan häckar på stenig alpin och subalpin tundra i östra Sibirien. Amerikansk piplärka häckar på tundran i norra Nordamerika och söderut på lågalpin fjällhed i Klippiga bergen och Sierra Nevada. Det finns idag tre Sverige-fynd av stenpiplärka och tre fynd av amerikansk piplärka.

Bofinken blir fem arter
Bofinken består av tolv underarter med stora skillnader i utseende. I en ny genetisk studie rekonstrueras komplexets evolutionära historia. Resultaten visar att bofinken från fastlandet först spred sig till Azorerna för cirka 830 000 år sedan, därifrån via Madeira till Kanarieöarna för cirka 700 000 år sedan. Komplexet består idag av fem genetiskt distinkta och evolutionärt självständiga grenar som också tydligt skiljer sig åt utseendemässigt på en rad karaktärer. Tk väljer att följa författarnas rekommendation att dela upp bofinken i fem separata arter, vilket även IOC och eBird/Clements gjort: **bofink** *Fringilla coelebs*, med tre underarter; *coelebs* i Europa österut till Centralasien och Iran, *solomkoi* på Krimhalvön

Amerikansk piplärka *Anthus rubescens*. Årnäshalvön, Halland, 13 december 2008.

och *schiebeli* på Kreta och möjligen i allra sydvästligaste Turkiet; **afrikansk bofink** *F. spodiogenys*, med tre underarter; *africana* i nordvästra Afrika, *harterti* i nordöstra Libyen och *spodiogenys* i nordvästra Libyen och Tunisien; **azorbofink** *F. moreletti*, monotypisk; **madeirabofink** *F. maderensis*, monotypisk, och; **kanariebofink** *F. canariensis*, med fyra underarter; *canariensis* på Teneriffa och La Gomera, *palmae* på La Palma, *ombriosa* på El Hierro och *bakeri* på Gran Canaria.

FLER FÖRÄNDRINGAR KAN läsas i den fullständiga rapporten, med extralimital uppdelning av bland andra svartbent strandpipare, sandtärna, duvhök och ormrör samt av rariteter som amerikansk kopparand och glasögonflugsnappare. Där noteras också justeringar som namnbyte på till exempel finschstenskvätta, Wahlbergs örn, släktesbyte på snötrana och fler förändringar bland underarter.

Tk har också gett svenska namn på alla underarter som påträffats i Sverige, en dynamisk process där alla är välkomna att ge synpunkter. Listan finns på Tk:s hemsida, under menyn Västpalearktislistan. Skicka synpunkter till tk@birdlife.se.

UNDER NAMNET WGAC (Working Group on Avian Checklists) pågår ett arbete för att nå större samsyn mellan världslistor från bland andra IOC, eBird/Clements och BirdLife. Ännu finns ingen färdig gemensam lista, men Tk följer noga arbetet och hur det påverkar taxonomin. Hittills har WGAC gått igenom drygt hälften av världens fågelfamiljer, och gjort en stor mängd omflyttningar. Dessa har Tk följt inom bland annat vadare, måsfåglar, hägrar, törnskator, svalor och flugsnappare i de tre listorna för Västpalearktis, Sverige och Sverige inklusive underarter. **41**

Tack
Vi tackar Urban Olsson, Per G.P. Ericson och Mats Björklund för synpunkter på manuset.

opticron

Smaller | Lighter | Brighter | Sharper

Explorer WA ED-R Monoculars

Kompakt, kvalitetsfältmonokulär för den utrymmes- och viktmedvetna användaren. Modellerna har bredfält ED-optik med de senaste multi-beläggningarna för extra ljustransmission och färgkontrast.
8x32, 8x42, 10x42 Priser från **1 895:-**

Imagic® bildstabiliserande kikare

Innovativ design och teknik som vi inte haft tidigare, vilket ger dig en lugn och stabil bild vid observation av vilda djur.
10x30, 12x30, 14x30, 16x42
Priser från **7 695:-**

MM4 60 Travelscope

Med enastående prestanda i en kropp som väger mindre än 800g är MM4 60 det naturliga valet om du vill ha ett högkvalitativt resetub för att noggrant observera och registrera naturen på avstånd.
MM4 60 GA ED & ED/45 6 350:-
Okular: **SDLv3 15-45x 4 750:-**

www.opticron.co.uk

Återförsäljare: opticron.net/svenska

VI GÖR NATUREN LEVANDE.

Naturbutiken är Nordens största återförsäljare av kikare och naturlitteratur.

NSO LUNNELID 8X32 ED

Med sina ED-linser levererar denna kikare en skarp och kontrastrik bild. 570 gram, stort synfält, vattentät och 10 års garanti. **3 290 KR.**

WEOPTI ACTIVE 8X32 HD

Äntligen en bra HD-kikare under 2000 kronor! Ett synfält på 136 meter och en närgräns på endast 1,6 meter. 5 års garanti. **1 990 KR.**

NSO LUNNELID 8X42 HD

En ljusstark och mycket trevlig kikare från NSO. Här bjuds man på hela 142 meter synfält! 10 års garanti. **2 990 KR.**

142 METER SYNFÄLT!

Naturbutiken

Klarna.

0485 – 444 40
info@naturbutiken.se

NATURBUTIKEN.SE